

שירים ארג

חג השבועות | סיון תשפ"ה | גיליון מס' 233 | שנה ה'

שיר של יום

'הגדלות' ו'החכמה' שהתורה נותנת

ב'מתן תורה' אנו נעשים 'גדולים' - ההבדל בין 'קטן' ל'גדול'

בפסוקים ביחזקאל מבואר שיצ"מ היתה 'יום ההולדת' של כלל ישראל. ויש להבין לפי"ז, שמיציאת מצרים היו כלל ישראל בגדר 'קטנים', עד יום מתן תורה, שאז נהיו 'בר מצוה', ברי מצוה, מצווים ועושים. ואז, נעשו 'גדולים'. ככל 'קטן' שבהגיע הבר מצוה שלו הוא נעשה 'גדול'.

וכן שמעתי מהגאון הגדול ר"מ שפירא זצ"ל, שכך הגדיר את הדברים. והוסיף עוד, שאופן העבודה של כלל ישראל להיפך מ'קטן' ל'גדול' זהו ע"י עבודת הספירה. של ימי ספירת העומר.

וביאר, ששורש המילה קטן היא 'קט'. מלשון 'קטוע'. קטעים קטעים. שלקטן אין 'מהלך' אלא כל הדברים אצלו הם קטעים קטעים העומדים לעצמם, ואינם מחוברים זל"ז. אין אצלו שום מהלך. היום הוא יכול להתנהג כך, ומחר כך. מה שרואים אותו היום בצורה מסויימת לא אומר כלום לגבי איך שהוא היה נראה אתמול ולגבי איך שבוא יראה מחר, כי כל יום אצלו הוא 'קטע' בפני עצמו, וקטוע מהיום שלפניו ומהיום שלאחריו, ואין שום חיבור ומקשר ביניהם.

לא כן, 'גדול', ששורש גדול הוא 'גד', מלשון 'המשכה'. כמו 'גוד אחית' 'גוד אסיק', נמשך למטה נמשך למעלה. 'משכו וקחו לכם' מתורגם 'נגידו'. 'גוד או איגוד', משוך אתה או אמשוך אני. [ועיין בזה בתוס' נדה לו ב']. שזהו ענינו של גדול, שכל מעשיו 'נמשכים', יש להם המשך, יש להם מהלך, הם לא קטועים זמ"ז, אלא הם נמשכים במהלך מסודר וברור.

ובאמת זוהי הבחנה לאדם לראות כמה הוא 'גדול'. האם יש לו מהלך בעבודה. האם מעשיו נמשכים, ויש להם כיוון ומהלך. או שכל דבריו 'קטעים' 'קטעים' שעומדים לעצמם, ואין קשר ושייכות בין דבר לדבר.

וידוע שביארו עד"ז גם מה שהריקים בכלל ישראל מלאים מצוות כרימון. 'כפלה הרימון רקת' אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון. ואם הם מלאים מצוות כרימון היכן היא ריקנותם? אלא שזוהי הריקנות שאולי אכן הם מלאים בהרבה מצוות, אבל הם כגרעיני הרימון, שכל גרעין עומד לעצמו, ואין שום שייכות וחיבור בין כלל מעשיו ליצור מהלך וגדלות בעבודתו.

וזוהי עבודת הספירה. שעל ידה אנו נהיים ברי הכי להיות 'גדולים'. שלספור היינו לקחת את כל הפרטים ולעשות מהם 'כלל'. לחבר ולקשר ביניהם. להבין, שכל הפרטים מובילים למקום אחד. וכשאנו תופסים זאת כראוי, אנו אכן נהיים 'גדולים'.

ויש להוסיף כאן עוד איזו 'פרפרת' נחמדה ששמעתי מחכ"א, בדברי החינוך הידועים אודות ספירת העומר. שכידוע החינוך [מצוה שו] אומר שהענין בספירה הוא 'להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא'.

חובה שהיא זכות

*

והוא נפלא מאד, שכך, ועל כל פנים גם כך, אנו צריכים לתפוס את ה'חייב' שלנו בחיובי התורה והמצוות. שזה לא סתם 'חייב' של עבד שכופים אותו ומכריחים אותו כנגד מעמדו ועצמיותו...

אלא זהו 'חייב' שכולו רוממות. הקב"ה כביכול 'חייב' אותנו. הוא מחייב אותנו לבא לתפילה, הוא מחייב אותנו לקיים מצוות וללמוד תורה, כי אנחנו משמעותיים לו. הוא 'צריך' אותנו אצלו...

'עתה קרבנו המקום לעבודתו', גי' הרמב"ם 'לייחודו'. ביציאת מצרים הקב"ה יצר אותנו לעמו. לעם שעוזר לו כביכול לגלות ייחודו וכבודו בעולם. ואנחנו חייבים לבא, כי הוא חייב אותנו, כי הוא צריך אותנו, כביכול...

זוהי תחושת רוממות אחרת.

להבדיל, כמו בזמן שיש מחסור בפועלים, כשהקבלן יאמר לפועל, ש'הוא חייב' לבא מחר, כי בלעדיו, הבנין לא יוכל להתקדם ולהיבנות. הרי שהפועל יגיע עם תחושה של חשיבות, ש'צריך אותו', הוא מקדם את הבניה, ובלעדיו ה'עסק' לא יתקדם...

וכך אנחנו צריכים להבין, את ה'חייב' שלנו, שצריכים אותנו. הקב"ה צריך אותנו בתפילה, בעבודתו. ככה נבנה הארמון שלו, 'כבוד מלכותו'. ובלעדינו ה'עסק' לא יבנה ולא יתקדם.

כשחיים כך - הרבה מהשאלות של ה'מי אמר שזה אסור?' היכן כתוב שאני מחוייב בזה? סרות ולא קיימות.

כי אם כל הענין הוא לקיים מה שאנו חייבים. הרי שאם לא אמרו לי להדיא שאני חייב. אין שום טעם לעשות זאת. אבל אם מבינים את הרוממות של החיוב, את ה'בניין' שאנו צריכים להקים. הרי שכל מה ש'מפריע' לזה. לא מתאים. לא

כבר הבאתי בעבר, סיפור שקראתי על ילד ניצול שואה, גלמוד, שהתגלגל אחרי המלחמה לאיזו קיבוץ או מושב. ובהגיעו לפני בר מצוה, הנהלת הקיבוץ, שכרה עבורו איזה אברך שיכין אותו לבר מצוה שלו.

והזהירו אותו, לכל ידבר עם הילד על ה'חובה' שיש בקבלת עול מצוות, על כמה שאנו מחוייבים בתר"ג מצוות. שמסתבר שליבו הרופף לא יוכל לעמוד בזה. אלא שידגיש בעיקר את ה'זכות' הגדולה שיש בלהיות מצווה ועושה. כמה זו זכות ושמחה...

וכאשר החל ללמוד עם הילד, באמת כל הזמן 'משך' לכיוון של ה'זכות' שיש ב'בר מצוה'... ומאידך, הילד לעומתו, כששמע שהוא הולך להיות 'חייב' בעול תורה ומצוות. כמה ש'המדריך' ניסה להסיט את הנושא, ולעבור לענין של 'הזכות'. הוא דוקא משך כל הזמן לכיוון ה'חייב'... 'מה אתה אומר? שאני באמת 'חייב'?... אתה מדבר ברצינות, אני באמת 'חייב'? וכו' וכו'.

והדבר היה לפלא. עד שהמדריך בחכמתו, הוציא מהילד את אשר על לבו...

שכעת, בתקופה שהרבה מהילדים בני גילו נעשו 'בר מצוות', הוא שמע הרבה מהילדים שמזמינים את חבריהם לחגיגת הבר מצוה, בנוסח כזה, ש'אתה חייב לבא לבר מצוה שלי'... 'אני חייב אותך'...

ואליו, מחמת היותו ללא חברים ומכרים, אף אחד לא פנה במטבע לשון כזו של 'אתה חייב'... אף אחד לא חייב אותו, אף אחד לא אומר לו שהוא 'חייב' לבא... וזה פצע את נפשו. הוא לא משמעותי לאף אחד, אף אחד לא מחייב אותו לבא...

וכעת, כשהוא סוף סוף שומע שהוא 'חייב'. ש'מישהו' מחייב אותו... הוא קופץ על זה כמוצא שלל רב. הוא כן משמעותי... כן חייבים אותו... כן מחייבים אותו...

והחינוך מעיר על דבריו, דא"כ היה ראוי למנות כך וכך ימים נותרו עד מתן תורה, ולמה מונים כך וכך ימים עברו, ומבאר כי כל זה מראה לנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו רבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת'.

וממשיך החינוך, 'ואל יקשה עליך לומר, אם כן אחר שעברו רב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מעוט הימים הנשארים? ומתרץ 'לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו'.

וצריך להבין שברור שזוהי ספירה אחרת. אם סופרים 'מהעומר' או סופרים 'לשבועות'. ואם החינוך מבין שצריך להיות שמאחרי האמצע של הספירה שנשאר מיעוט ימים לשבועות ראוי לספור מעתה כמה ימים נותרו לשבועות, הרי שכך צריך להיות וזוהי הספירה הנכונה. כך היא עבודת הספירה הנכונה.

ואפ"ה אומר החינוך ש'מוזתרים' על זה כביכול, 'בשביל שאין לשנות מטבע החשבון באמצע'.

וללמדנו, שלהגיע לשבועות צריך להגיע עם 'מטבע ברור', עם מהלך ברור. ולא משנים מהלך באמצע.

וזהו יסוד מוסד בעבודת ה', שלאדם צריך שיהיה מהלך ברור בעבודתו. ואין עליו להיות 'קונה הכל'. וכל זמן להיות במהלך עבודה אחר. אפשר וצריך ללמוד מכל אדם, ואיזהו חכם הלומד מכל אדם, אבל לא בגלל זה משנים את ה'מהלך'. המהלך בעבודת ה' צריך להיות ברור ומוגדר לאדם. שיהיה ברור לו מה 'המהלך שלו בעבודה'. ולשפר ולייעל הוא יכול ללמוד גם מדרכים אחרות, אבל שהמהלך יהיה ברור.

בלי התורה והמצוות אנו נחשבים 'שוטים' - הרהורי דברים מה'קורה בעולם'

ויש להוסיף עוד בחינה במה שעד מתן תורה אנו כקטנים. שקטן הלא הוא כ'שוטה'. חרש שוטה וקטן תמיד הולכים יחד. ומפורש בתורה, כפי שרש"י מבאר, שבלי תורה אנו 'נחשבים שוטים', ורק ע"י התורה אנו נהיים חכמים.

כך אומרת התורה בפרשת ואתחנן **וְשִׁמְרֶתֶם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶּם וּבִנְיַתְכֶם לְעֵינֵי הַעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ יֶקֶת עִם־חָכֶם וְנִבְּוֹן הַגִּי' הַגָּדוֹל הַזֶּה'. ותיכף אומרת התורה, **רַק הַשְּׁמֹר לָךְ וְשִׁמְרֵךְ נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן־יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּ לְכָנֶיךָ וּלְבָנֶיךָ בְּיָד'.****

וכתב רש"י, 'אז כשלא תשכחו אותם ותעשום על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים'.

לא פחות - 'תחשבו שוטים'!! והוא פלא... הרי לשאר האומות אין תורה, והם לא נחשבים בעיני שאר האומות שוטים, אפי' שהם לא שומרים את התורה. ובמה נגרע אנחנו. שנהי שאם נקיים את התורה, התורה תהפוך אותנו לחכמים מחוכמים, זה מובן. אבל שאם לא נשמור את התורה 'נחשב שוטים'? על מה ולמה... במה אנחנו עי"ז נהיים גרועים יותר משאר האומות.

ובין אם נבין ובין אם לא נבין ודאי שכך היא המציאות כפי שאומרת התורה. וכפי שעיינו רואות במוחש --- עוררני לזה ידידי הרה"ג ר' נתן גרוס שליט"א -

הרי כל מתבונן במה שקורה כיום כאן בארץ ישראל משתומם...

אני אינני יודע בדיוק את הפירמידה! אבל זה ברור, ש'מדינת ישראל', כמדינה. נמצאת באחד המקומות הגבוהים ביותר בהשכלה העולמית. מבחינת 'הקידמה'. מבחינת ההמצאות הגאוניות של הראש הישראלי. ישנם דברים שישראל נמצאת בהם במקום הראשון בעולם. וזוהי עובדה ברורה. קיימת.

אין כאן מדינה של פרימיטיביים, אלא של אנשים משכילים. שמועילים לאנושות. והם ודאי חכמים גדולים.

ואפ"ה אין זה מונע את רוב העולם, וגם ארה"ב מזגזגת בזה, יום יותר ויום פחות, לומר שיששראל מבצעת 'רצח עם'... היא רוצחת 'סתם' תינוקות וכו' וכו'...

הרי, שלא נתבלבל, בלי פוליטיקה, אנחנו הרי יודעים שהמלחמה שישארל מבצעת

כעת כל כולה, זהו רק להגן על עצמה ולשמור על בטחונה. ואין באמת ענין לרצוח סתם עזתים. וגם אם יש טעויות פה ושם. ואולי אפילו מקרים שיש כוונת מזיד להרוג 'סתם ערבים'... [לו יהי... אינני יודע]. וכי לפוטין ברוסיה, מישוהו סופר את ה'סתם' שהוא הורג. וכי לארה"ב אחרי אסון התאומים, מישוהו 'ספר' את ה'סתם' שהיא הרגה...

ואפ"ה, כאן כלפי ישראל, תוכ"ד מלחמה שבכללותה היא ודאי צודקת וענינה רק לשמור על בטחון המדינה.

רוב אומות העולם ככה רואים את ישראל - 'ל'רוצחי עם'... כאנשים פרימיטיביים, שוטים... מסתכלים עלינו בבזז, בזלזול...

והצעקה זועקת --- במה אנחנו גרועים משאר האומות. למה כששאר אומות נלחמות אף אחד לא סופר להם את ה'טעות' שפיצצו פעם איזה 'בית ספר' או 'איזה בנין מגורים'... שכל אחד מבין שכך מתנהלת מלחמה... ואילו כאן, דורשים לשבר את החבית ולמור יינה... מה שהוא בלתי אפשרי... וכשלא עושים זאת רואים אותנו כ'שוטים', כאנשים בזויים וחסרי ערך ומוסר...

הרי כל אחד שמתבונן מבין שזהו משהו לא טבעי... לא נורמלי... ויכולים ראשי המדינה הציונים, לעמוד 'מכאן ועד אמריקה', ולנפנף בכל מיני סיסמאות ש'אין צודקת מהמלחמה שלנו' וכו' וכו'... וזה יעזור כ'קליפת השום'... שום הסברה לא מועילה כאן... יש כאן משהו 'שמיימי'...

וכפי הנראה ה'סוד' כתוב בפסוק הנ"ל בתורה הקדושה. ש'בלי קיום התורה והמצוות', 'אנחנו אכן גרועים משאר האומות'... ואנחנו נחשבים 'שוטים', בזויים, בעיני העולם...

'ישראל' הוא מין בפני עצמו וכשמאבד מעלתו נהיה גרוע יותר ולא רק מפסיד מעלתו

ר' ירוחם בדעת תורה [דברים ח"ב בפרשת וזאת הברכה עה"פ 'אש דת'] מבאר זאת קצת, יעוי"ש -

ידוע שיש בבריאה 'דומם צומח חי מדבר'. ובצומח בעצם יש גם את הדומם, אלא שנוסף בו מעלה של צומח. ובחי יש גם את מעלת הצומח, אלא שנוסף בו מעלת החי. ובמדבר, יש גם את מעלת החי, אלא שנוסף בו מעלת המדבר.

ואפ"ה, ברגע שצומח איבד את מעלתו כצומח, שוב הוא מאבד גם את דרגת הדומם שבו. וגם הדומם שבו מתרקב. ועד"ז גם החי שאיבד את מעלת החי שבו, שאין הוא נשאר לפחות במעלת הצומח, אלא הוא מתרקב לגמרי, ואפ"י דומם הוא כבר לא. ועד"ז גם המדבר, שכאשר הוא מאבד את מעלת המדבר, כגון שנהיה שוטה וכבר אין לו את מעלת ה'להבין ולהשכיל', שהוא נהיה גרוע אף מ'בהמות' שיש להם איזו דעה לשמור עצמם וכו', וכשהוא איבד זאת הוא מאבד את מעלתו לגמרי עוד יותר גרוע מה'חי'.

ולכא' היינו אומרים, ש'צומח' זוהי רק 'מעלה' על פני ה'דומם'. וכשאין את המעלה הזו, יישאר הדבר לפחות במעלת ה'דומם'. אבל באמת לא כן הוא, ש'מעלתו' כ'צומח' היא המהות שלו. וכשאין לו את זה הוא מאבד את כל קיומו, ולא נשאר 'לפחות' כ'דומם'.

ועד"ז, להבדיל, גם היא המציאות של 'ישראל'. שכידוע, ישראל הם מין לעצמו. ומעלת ישראל זהו מה שהם שומרים תורה ומצוות. וכשאין להם את המעלה שלהם, הם לא נשארים 'כמדבר' בעלמא, אלא הם נהיים גרועים יותר. כי המעלה שלהם זהו כל קיומם, וכשאין להם את זה, אין להם את עצם הקיום שלהם... והם נהיים אף גרועים משאר ה'מדברים'...

לכן, כשאין להם תורה ומצוות הם 'נחשבים שוטים'... כי ה'תורה ומצוות' היא ה'מעלה שלהם כ'ישראל'. וכשאין להם המעלה הם מאבדים את עצם הקיום...

ישראל זהו לא 'גוי' עם עוד מעלה של 'תורה ומצוות'. אלא זהו סוג ומין לעצמו. וכמו הצומח שאינו דומם עם עוד מעלה. שכשמאבד את דרגת הצומח הוא נשאר 'לפחות' דומם. כן הוא גם ישראל, שהם 'מין לעצמו', וכאשר מאבד את המעלה שלו, את קיום התורה והמצוות שלו, הוא לא נשאר 'לפחות כגוי' בעלמא, אלא הוא נהיה פחות מזה... הוא נתפס כ'שוטה'...

ולכן, כשאנו רואים מציאות כזו שכך האומות מסתכלות על 'ישראל'... אנחנו צריכים להבין, שלא יעזור כאן כלום בדרכי הטבע... לנסות כך ולנסות כך... כי זוהי המציאות, שכשישראל מאבדים את המעלה שלהם, כשומרי תורה ומצוות, אין להם בכלל 'טבע' כזה להיות כשאר הגויים, להיות בכללים של הטבע התופסים אצל שאר האומות. וגם

אם בכללי הטבע של שאר האומות מעשים כאלו מתקבלים, אצל ישראל זה נתפס כ'שוטים'... כ'רוצחי עם'... כי כללי הקיום של ישראל אחרים לגמרי....

ורק כשיש שייכות לתורה ומצוות. אז היא 'חכמתכם ובינתכם לעיני העמים'.... רק זה יעשה אותנו חכמים בעיני האומות....

הדברים אמורים גם כלפי מעלתנו כבני 'עולם התורה'

קל לדבר 'עליהם'...

אבל הרי כולנו יודעים. 'להבדיל', כיחס של אומות העולם כלפי ישראל. כן הוא גם היחס של 'עמי הארצות' כאן בארץ, כלפינו, כלפי ציבור בני התורה.

וגם כאן, ככה הם רואים אותנו, ה' ירחם, כ'שוטים'... כבזויים.... כפרימיטיביים ולא מוסריים... כדואגים רק לעצמם ולא אכפת להם מאחרים... וכו' וכו'...

וגם זה מקומם. ומבזה מאד למי שקצת מתבונן....

הרי אנחנו יודעים, ואסור שנתבלבל בזה, שעם כל הביקורת שאפשר אולי לומר על ההתנהלות וההתנהגות שלנו, אבל הרי ברור שכציבור אנחנו הציבור המוסרי ביותר. ואין מוסריים ואכפתיים כלפי האחר יותר מאיתנו....

כמה חסד יש אצלנו. כמה דאגה אמיתית לזולת. כמה גמח"ם. כמה ארגוני חסד. כמה צדקות. הרי זה מבהיל. וכמו שהליצו 'אל תבטחו בנדיבים - בן אדם שאין לו - ממנו תגיע - ה'תשועה'. הכסף הגדול של הצדקות מגיע דוקא מאלו שאין להם, מהאברכים, שאין להם. שהם לבם פתוח לתת ולעזור....

כמה חינוך לטוב יש אצלנו. כמה חינוך למידות טובות וישרות. חיי נימוס ודרך ארץ. דומני שהרב פינקוס זצ"ל אמר פעם, שהוא רב בשכונה, ואף פעם לא הגיעו אצלו על גניבות של אופנים של ילדים... מה שאין אצלם רח"ל... הרי מגיל אפס אצלנו, החינוך לאיסור גזל... החינוך לא להזיק. לא להפריע לאחר... הרי ברור שהמוסריות אצלנו היא ממש בלי השואה בכלל למה שקורה אצלם....

ועל הציבור המוסרי הזה. תולים כ"כ הרבה בוקי סריקי של 'חוסר מוסריות' של חוסר אכפתיות ודאגה לאחר... משחירים אותו לומר שהוא הכי נבזה ושפל..

רח"ל.

ואין שום הו"א לחשוב, ש'אולי מה שהם לא הולכים לצבא זהו משום שבאמת כך הם מאמינים'... משום שיש להם בזה 'דרך ומשנת חיים ברורה'...

אצלנו, יכולים להישמע כל מיני אמירות בסגנון של 'לשיטתם'. אכן אפשר להבין את הכאב שלהם, את התסכול שלהם... אבל אינני יודע אם אצלם יש גם כזה שיח של 'לשיטתם', אפשר להבין אותם... לא נראה לי שמישהו באמת מנסה להבין את 'שיטתם', שלנו.

ואולי אפשר להקיש מ'תחשבו שוטים' הנ"ל. גם לגבי העבודה המוטלת עלינו לעת אשר כזאת. שאולי אנחנו לא כ"כ חזקים במעלתנו, כבני תורה. וכשאין אנו חזקים במעלתנו. אנחנו מאבדים כביכול את הקיום שלנו לגמרי. ולא רואים אותנו רק כבלי מעלה אלא מסתכלים עלינו כשוטים גמורים, כמבזים לגמרי....

ואולי אפשר לבאר בזה הא ד'מי שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו', ש'רוח המקום נוחה הימנו' לא רק בגלל זה גופא ש'רוח הבריות נוחה הימנו', אלא מה ש'רוח הבריות נוחה הימנו' זה סימן שהוא במעלתו, ולא איבד את מעלתו גם ב'בין אדם למקום'. שכאשר אדם מאבד את מעלתו, אין רוח הבריות נוחה הימנו, והבריות מסתכלות עליו כ'שוטה'... [אולי זה ניתן להיאמר. צ"ע].

ואנחנו צריכים חזק לחזק עצמינו במעלתנו. וכשאנו נכיר ערך עצמנו ומעלתנו. או אז 'נחשב כחכמים'.... אבל כשאצלנו המעלה שלנו רפויה... הרי שכך היא ההתייחסות אלינו, בצורה שפלה ובזויה. ואפי' את המעלות שיש לנו, שגם לשיטתם הם מעלות, כלל לא רואים... ורואים אותנו רק כשוטים ובזויים, רח"ל....

זהו הזמן כעת, לפני מתן תורה. להכיר מעלתנו. ולחזק את ה'למדתי תורה ונתרוממתי' שיש לנו ע"י עסק התורה וקיום המצוות....

וכשאנו נהיה מרוממים בעיני עצמנו. נבדלים מהם ומהמונם מכל המון תאוות והבלי העוה"ז הממלאים כל חלקה מהחיים שמחוץ לבית מדרש, נזכה בעו"ה, שיפסקו מעלינו כל ההצקות וההכפשות, ויכירו כולם במעלת בני התורה, עמלי התורה, ונזכה לכל השפע ברוחניות ובגשמיות, אכ"ר.

בני הנשוקה

פעולת ערפה. העירני לזה הרה"ג מ"א קרמר שליט"א. רק זהו גופא מה שמבואר כאן, שהנושא הוא מה הנשוקה הזו פעלה על ערפה, ולא מה היא עשתה לנעמי. שהנשוקה הזו, לא היתה רק פעולה של ערפה לנעמי, אלא היה מונח בה השפעה על ערפה עצמה. ולהנ"ל היינו, שאחרי הנשוקה הזו היא היתה נקיה ומרוקנת לגמרי מכל שייכות לנעמי ולדתה.

והוא לימוד ומוסר השכל נוקב, שפעמים שהאדם יכול לעשות פעולות שעל פניו הם נראות חיוביות. שמצד עצמם הם דברים טובים. אבל בשורשם מונח בהם 'פרישות'. כמו אותה נשיקה, שעל פניו היא היתה נראית צד השייכות של ערפה עם נעמי, אבל באמת היה מונח בה 'פרישות', והיא שרוקנה את כל השייכות שלה עם נעמי.

ולדוגמא, אדם השמח בתורת בניו, במה שבניו בחורים טובים, בני עליה ועמלים בתורה וכו'. הרי שמצד עצם הדבר, זהו ודאי דבר מצויין וחיובי. אבל פעמים, שבהערכה הזו, בשמחה הזו, מונחת 'פרישות' מעצמו. שהוא מרוקן את כל הכמיהה והשייכות המונחת אצלו להיות 'תלמיד חכם', כלפי בניו. ומעתה, הוא עצמו נקי ומרוקן לגמרי מכל שייכות לזה.

וצריך להיזהר מכל מיני 'נשיקות' כאלו, שעלולות להרגיע את ה'מצפון' מדברים חיוביים. ועל ידם, מרגיש האדם 'נקי' מכל שייכות לדברים הגדולים שהמצפון שלו אומר לו לעשותם. וה' יעזרנו.

בסוטה מ"ב ב' 'ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה אמר רבי יצחק אמר הקדוש ברוך הוא יבואו בני הנשוקה ויפלו ביד בני הדבוקה'. וצ"ב התואר שתיארו חז"ל את ערפה, 'נשוקה'. שלהגדיר את רות, 'דבוקה' זה אכן מובן, שה'ודבקה בה' זהו המבטא את מעלתה. אבל כלפי ערפה, הרי באים לבטא כאן את מה 'שלא נתגיירה', כפי שאומר שם רש"י, וה'ותשק לחמותה' הוא צד המעלה שלה לכאו', ולמה מה שהיא 'נשקה' לנעמי, זה המגדיר ומתאר אותה כזו שלא נתגיירה'.

ובאמת עיין בחז"ל, ברות רבה ב' כ"ב, שמנו כמה סוגי נשיקות, ואחת מהן היא 'נשיקה של פרישות' וע"ז הביאו מקור מ'ותשק ערפה לחמותה'. ומבואר מזה, שהיה מונח בנשיקה הזו 'פרישות'. באופן, שכשבאים לבטא את ה'פרישות' של ערפה, היפך ה'דבקה בה' של רות, זהו אכן בא לידי ביטוי דוקא ב'נשיקה' הזו. אלא שזה עצמו צ"ב.

ונראה, שבאמת היה יתכן שערפה תפרוש מנעמי גם בלי ה'ותשק' הזה. וגילו לנו כאן חז"ל, שאם היתה פורשת ממנה בלי הנשיקה הזו, לא היתה הפרישות שלימה. שהיה בלבה עוד איזה צד חיבור לנעמי ולדתה. ודוקא הנשיקה הזו היא ש'רוקנה' את כל השייכות והקשר שהיה לערפה עם נעמי, שאת כל הקשר שעוד נותר לה עם נעמי רוקנה בנשיקה הזו, ומעתה הפרישות היתה שלימה.

ודוק בלשון 'בני הנשוקה', ולכאו' היו צריכים לומר 'בני הנושקת', כלפי

שירי ההלכה

רפואה ביו"ט

א.

התעוררתי לדון האם יש איסור רפואה ביו"ט. שהרי כל האיסור הוא גזירה מחמת שחיקת סממניו. ולכאן לשחוק סממניו ביו"ט מותר. שאפי' שלגבי תבואה כתוב שאסור לטחון תבואה ביו"ט. ונח' הראשונים האם זה איסור דאורייתא או דרבנן. [והשו"ע בסי' תצ"ה פסק כהרמב"ם שהוא מדרבנן. אבל המ"ב שם הביא ראשונים שסברו כהרשולמי שרק מלישה ואילך שרי, ויש בזה איסור תורה]. סו"ס לשחוק תבלין זוהי משנה מפורשת ששרי. וכ"ה להלכה בסי' תק"ד ס"א. וסממניו לכאן הוו כמו תבלין שצריך להיות מותר.

ועל פניו, אם זו רפואה של אכילה היה מקום לומר דחשיב או"נ עצמו. אבל גם אי נימא דצורך רפואה ל"ח או"נ. ובפרט אם הוי רפואה שאינה של אכילה כמו 'מיכחל' (בסוגי' דביצה כ"ב א'). הרי שיש להתיר מחמת 'מתוך'. כשהוי לצורך קצת (כמבואר בתוס' בדף י"ב א').

ועד כאן לא אמר הרשב"א בסוגי' בביצה כ"ב א' דלא אמרינן מתוך לגבי כיבוי לצורך דבר אחר, אלא משום שלא נהנה מגוף הדבר. עיין בדבריו. אבל בנידו"ד הרי נהנה מגוף הדבר ושפיר איכ"ל 'מתוך'.

ב.

ושמחתי מאד, שראיתי בס"ד שהאבני נזר בסי' שצ"ד הביא שכן שאל לו השפ"א. וכן הביא בדעת תורה בסי' תקל"ב שהיה מי שרצה לומר לו כן. והביא שם עוד, שכן צידד להלכה בספר החיים להגרש"ק, עיי"ש.

ג.

ובמאמר המוסגר, יעויין בדברי הגראמ"ה בשבת קל"ד שכתב שהאריך בתשובה להוכיח ששבות זו במקום צער לא גזרו ביו"ט. [והיינו שגם אם יש כאן את טעם התקנה, של שמא ישחוק סממניו, ונימא שאסור לשחוק סממניו ביו"ט. סו"ס לא גזרו 'אטו שחיקת סממניו' ביו"ט, כיון שהוי במקום צער ולא גזרו כן ביו"ט]. עיין בדבריו.

ד.

ולדינא, כולם מביאים את המג"א בסי' תקל"ב. שהוכיח מהתוספתא שביו"ט אסור כל רפואה. [שהתוספתא התירה רק בחוה"מ, ומשמע שביו"ט אסור]. והביאו המ"ב שם לדינא.

אמנם באמת את גוף התוספתא היה אפשר ללמוד רק על עצם הכנת הרפואה. ולא על האיסור רפואה שאין בו משום מלאכה. [באופן שלא תהיה מזה סתירה להגרא"מ]. סו"ס במג"א מבואר שלמד את התוספתא גם לגבי איסור הרפואה בלבד. ואיך

שלא יהא, לכה"פ מבואר בתוספתא שאת הרפואה בעצמה אסור לעשות ביו"ט. וצ"ע כנ"ל, למה לא נתיר מחמת דהוי לצורך או"נ, או לכה"פ מדין 'מתוך'.

ה.

והנה אם נלמד את הסוגי' בביצה כ"ב א' גבי 'לכחול את העין' שהאיסור בזה הוא רפואה. הרי שיש לנו גמ' מפורשת שאסור רפואה ביו"ט. וכך אכן פירש המ"ב את הדין בסי' תצ"ו.

[וכך מבואר גם בריטב"א שם (הובא בשטמ"ק). אלא שבדבריו נראה שבעצם מעיקר הדין היה צריך להיות מותר, שבאמת מותר לשחוק סממניו לצורך רפואה ביו"ט, אלא שהוא אוומר שם איזו גזירה חדשה, יעויין בדבריו, [שכיון שלא נהנה מהדבר ביו"ט עצמו יש בזה איסור. ויהיה נפק"מ, שאם יהיה לתועלת היו"ט עצמו, לכאן לפי דבריו יהיה מותר, דוק היטב בדבריו].

ו.

ויהיה מבואר לכאן שהסיבה שאסור זהו משום דבאמת ל"ח אוכל נפש. ולפי רבנן אסור. אלא שיל"ע למה לא נתיר מחמת מתוך. וכאן אין את תירוץ הרשב"א, שבכל הסוגי' שכתוב שלפי רבנן ל"ח אוכל נפש ולכן אסור, פירש הרשב"א למה אין מתוך. [כגון בכיבוי נר מחמת דבר אחר], וביאר, שאין 'מתוך' כשלא נהנה מגוף הדבר, עיין בדבריו. אבל כאן יש הנאה מגוף הדבר וצריך להיות לכה"פ 'מתוך'.

ז.

וגם אם נלמד את הסוגי' מחמת האיסור המבואר בשבת צ"ד ב'. [וכך למד הגריש"א, (בהערות), בפשטות, מחמת הסוגי' דלהלן בנכרי. דוק בדבריו. (והוא יסוד לכשעצמו, שכשנכרי נותן רפואה לישראל, חשיב שהישראל עושה את הריפוי, ועבר על איסור רפואה בשבת)]. ולפי"ז אין ראייה לרפואה. ג"כ יל"ע, למה לא נתיר מחמת 'מתוך'. [ואולי אין 'כתיבה' לצורך או"נ, ול"א בה מתוך].

ח.

והיה אפשר לומר, דל"ח שוה לכל נפש. ומצינו בזה מח' בראשונים. שבריטב"א הנ"ל מבואר דחשיב שוה לכל נפש. וברמב"ן בתורת האדם מבואר דרפואה ל"ח שוה לכל נפש.

[והגריש"א רצה לומר שאין פלוגתא והריטב"א דיבר על 'מיחושים', שמיחושים הוי דבר השוה לכל נפש. והרמב"ן דיבר על רפואה של 'חולים' דוקא, שבוז שייך לומר שלא כולם חולים, ולכן אין זה שוה לכל נפש. ולפי"ז, ליקח אקמול בשביל

מיחושים אכן יהיה מותר. כי זה ודאי חשיב שוה לכל נפש. וצ"ע].

ט.

ויש להעיר, שהרי מבואר בגמ' שלפי ר"י שרי. [כי גם מה של"ה אוכל נפש, חשיב כאוכל נפש]. ואי חשיב לא שוה לכל נפש גם לפי ר"י צריך להיות אסור.

ומצאתי בעז"ה שהאבני נזר הקשה כן. וביאר, שהאם זה חשיב שוה לכל נפש, ג"כ תלי בר"י ורבנן. האם מסתכלים על המעשה או על התוצאה. שלפי ר"י שגם מכשירי אוכל נפש מותרים, הרי שמסתכלים על התוצאה, וכיון שהתוצאה היא אוכל נפש, הרי זה נחשב כאו"נ. ולפי"ז גם רפואה, כיון שהתוצאה של רפואה היא 'להיות בריא', ולהיות בריא, הוי דבר השוה לכל, שפיר חשיב 'שוה לכל נפש'. אבל לפי רבנן, שדנים לפי המעשה, וכיון שהמעשה הוא לא אוכל נפש, ל"ח אוכל נפש, ה"ה שלגבי רפואה, כיון ש'רפואה' היא לא דבר השוה לכל, גם אם התוצאה של 'להיות בריא' שוה לכל, הרי"ז חשיב אינו שוה לכל נפש.

י.

ובשבת הלוי, כתב שהאיסור ברפואה ביו"ט היא אטו שבת. [כמו שמצינו בגמ' לגבי טבילת כלים, שאסור ביו"ט אטו שבת].

אלא שאי נימא דהסוגי' בביצה דיברה משום רפואה נראה בגמ' שאסרה זאת מטעם אחר. שהגמ' לא אומרת שאסור מהאי טעמא. [דא"כ גם לר"י יהיה אסור].

והיה אפשר"ל שאה"נ, והגמ' אסרה מחמת הסוגי' בשבת צ"ד ובוזה אסרה מחמת טעם אחר שלפי רבנן אסור. ולפי ר"י שרי. אבל מצד רפואה, אה"נ, ואסור מטעמא אחרינא. אלא שלא ברור למה הגמ' לא כתבה לאיסור מהאי טעמא, [ויהא אסור גם לפי ר"י].

וביותר, שבמ"ב נראה שהאיסור של הגמ' הוא מצד רפואה. [ולא נראה א"כ, שהאיסור הוא מחמת דברי השבה"ל דא"כ גם לר"י יהיה אסור]. וצע"ג.

יא.

וזה קשה גם לפי הריטב"א. דנראה מדבריו שחשיב שוה לכל נפש, אלא שאסור מחמת גזירה חדשה, יעויין בדבריו. ולמה לא אסרה הגמ' מהאי טעמא. ויהיה אסור גם לר"י. ומ"ז שייך לר"י ורבנן. וצע"ג.

הדברים נכתבו לעורר לב המעיינים בלבד